

12. http://www.forest.ru/fovtry/en/info/articles/press_npp/23.html

13. <http://www.slv.com.ua/darom/ekologia/003.html>.

14. www.sustdev-politics.org.ua,

15. www.panda.org

Резюме:

Кобелька О. ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ ТУРИЗМ, КАК ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ УСТОЙЧИВОГО ТУРИЗМА В ГРАНИЦАХ НАЦИОНАЛЬНЫХ ПАРКОВ

Автор рассматривает понятийной аппарат экологического туризма в контексте устойчивого туризма, рассмотрено эстетические качества ландшафтов, которые находятся под угрозой разрушения от воздействия антропогенных факторов. Предложено перспективу совмещения экотуристических занятий на рекреационных территориях, которые имеют возможности для оздоровительного туризма, путем присоединения до хозяйственных зон природоохранных территорий. А также выложены основные принципы организационных мероприятий для достижения положительных результатов.

Ключевые слова: экологический туризм, эстетическая ценность ландшафтов, антропогенное воздействие, мероприятия сталого природопользования.

Summary:

Kobelka O. ECOLOGICAL TOURISM, AS PRIORITY NAPRYAVLENIE OF STEADY TOURISM WITHIN BOUNDS OF NACIONAL PARKS

The establishment of term of ecotourism in the context of sustainable tourism is considered in the article. It is noticed the danger of destruction aesthetic characteristics of landscape under the effect of anthropogenic load. The perspective combinations of application different kind of ecotourism in the recreational territory are offered. The main principles of organization nature protection for reaching the expected results are suggested.

Key words: ecotourism, aesthetic value of landscape, anthropogenic load, measures of sustainable environmental management.

Надійшла 12.03.2010р.

УДК 338.486:332.14

Світлана ПАВЛЮК

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті проводиться дослідження актуальності регіонального розвитку туристичної політики, для правильного використання ресурсів при покращенні туристичної сфери Івано-Франківської області.

Ключові слова: регіональна політика, програма розвитку, сфера послуг, туристично-рекреаційна галузь, екологічна рівновага, міжнародне співробітництво.

Вступ. Відомо, що туристично-рекреаційна галузь проголошена стратегічним напрямом розвитку економіки Івано-Франківщини і є важливим чинником стабільного й динамічного надходження до бюджету, суттєвого позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки, тобто розвиток туризму сприяє міжнародному співробітництву, підвищенню якості життя місцевого населення, створенню робочих місць, підготовці кваліфікованих кадрів, збереженню екологічної рівноваги. Всебічне значення туризму в господарстві краю дедалі зростає, і Прикарпаття стає одним найперспективніших туристичних регіонів держави. Так як, туристична галузь є пріоритетом у розвитку економіки цього регіону завдяки територіальному поєднанню багатих туристично-рекреаційних ресурсів та сприятливого географічного положення, то потрібно зосередити увагу на розвитку регіональної економічної політики у даній сфері, з урахуванням її особливостей.

Постановка проблеми. На сьогоднішній час особливо актуальним постає питання вмілого ведення туристичного господарювання, іншими словами правильне використання туристичного потенціалу регіону з застосуванням регіональної політики. Зокрема, рівень надання послуг у багатьох випадках ще не відповідає світовому стандарту, інформація про туристичні можливості й послуги в області є недостатньо розповсюдженою в інформаційних ресурсах. Крім того особливість даної ситуації полягає в тому, що розвиток туристичної галузі визначаються дією широкого спектра природних, історико-культурних, соціальних, економічних, політичних чинників, які мають чітко окреслену регіональну специфіку.

Аналіз досліджень і публікацій дає можливість прослідкувати зміни, які відбулися в регіональній політиці в сфері туризму області. Стає зрозумілим, що на Прикарпатті займаються розвитком туристичної галузі економіки, вдосконаленням регіональної політики, проте показники

нижчі за середньостатистичні по Україні.

Виклад основного матеріалу. *Державна регіональна економічна політика* – це сукупність організаційно-правових, економічних заходів, які здійснюються державою у сфері регіонального розвитку відповідно до її поточних і стратегічних цілей. Ці заходи спрямовані на стимулювання ефективного розвитку і розміщення продуктивних сил окремих регіонів, раціональне використання природного, виробничого, трудового потенціалу, створення сприятливих умов життєдіяльності населення, забезпечення економічної безпеки та вдосконалення територіальної організації суспільства. Об'єктом державної регіональної політики є регіон, соціально-економічна сутність якого відображає систему суспільних відносин із забезпечення відтворювальних процесів у межах конкретної території. У зв'язку із цим регіоном може бути й спеціальна вільна економічна зона та інші законодавчо визначені територіальні утворення. Суб'єктами державної регіональної політики є органи державної влади, представницькі органи та органи місцевого самоврядування. Засобом реалізації державної регіональної політики є управління, одна із галузей якого – управління регіональною економікою. Однією з найважливіших складових регіональної політики держави в цілому є економічна регіональна політика. Зокрема, соціально-культурна політика покликана забезпечувати передумови для успішного туристського розвитку регіону. На окремих етапах розвитку для кожної країни цілі регіональної політики різні. Для регіональної політики практично всіх без винятку країн притаманні такі цілі:

- створення і укріплення єдиного економічного простору і забезпечення економічних, соціальних, правових і організаційних основ державності;
- відносно врівноваження умов соціально-економічного розвитку регіонів;
- пріоритетний розвиток регіонів, що мають особливо важливе стратегічне значення для держави;
- максимально правильне використання природних ресурсів;
- запобігання забрудненню навколишнього середовища.[1]

На думку Стеченка Д.М. важливим у реалізації політики регіонального розвитку є виявлення і обґрунтування проблемних регіонів для розробки системи заходів і стимулів, специфічних для кожного типу виділених територій. Зокрема, для розробки диференційованої регіональної політики слід виділяти регіони таких типів: екологічно несприятливі, з високою концентрацією населення і виробництва; індустріально слабозрозвинуті сільськогосподарські; промислові депресивні; резервні; рекреаційні.

Реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється способом визначення основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму, визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів області, їх використання та охорони, спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму, визначення основ безпеки туризму, нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян), ліцензування в галузі туризму, стандартизації і сертифікації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу, видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу, встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу, організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму, визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму, участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму.[4]

Туризм в Україні є одним із найперспективніших шляхів структурної перебудови економіки, він стрімко інтегрується у світову туристичну індустрію і є важливим чинником підвищення авторитету на міжнародній арені. Таке бачення туристичної сфери вимагає всесторонніх фундаментальних досліджень різноманітних аспектів державного управління її розвитком, особливо на регіональному рівні.

Основними цілями державного регулювання в галузі туризму є:

- забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав;
- безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд;

- збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові територій;
  - створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності.
- Пріоритетними напрямами регіональної політики в галузі туризму є:
- удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму;
  - забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць;
  - розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму;
  - розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;
  - створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання;
  - забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб.

Відповідно до законодавства регулювання в галузі туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади в галузі туризму, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також іншими органами в межах їх компетенції.

Для забезпечення охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, раціонального використання, забезпечення безпеки туризму, конституційних прав громадян на відпочинок та інших прав громадян, патріотичного виховання органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень затверджуються державні цільові, регіональні та інші програми розвитку туризму.

Програми розвитку туризму затверджуються з метою реалізації довгострокових пріоритетів країни в галузі туризму і становлять комплекс взаємопов'язаних правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на реалізацію конституційних прав громадян, розвиток туристичної галузі. Постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2002 р. № 583 затверджено Державну програму розвитку туризму на 2002-2010 роки.[5]

Розвиток туризму поліпшує інвестиційне середовище, стає джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, сприяє розвитку пов'язаних із туризмом галузей економіки. Він так само відіграє значну роль у збільшенні валютних надходжень і споживчого попиту, поліпшенні структури економіки, зміцненні економічного співробітництва між регіонами, підвищенні якості життя.

З огляду на можливості просування національного і регіонального туристичного продукту на європейському ринку, залучення до інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності, посилення євроінтеграційних процесів у нашій державі та регіоні надзвичайно важливим є розвиток співробітництва з Європейським Союзом. Адже за своїм туристично-рекреаційним потенціалом Україна, та й Прикарпаття, має всі можливості стати одним з провідних європейських туристичних центрів. Протягом останніх років туристична галузь в області динамічно розвивається.

Регіональна програма розвитку туризму є саме тим узгодженим комплексом заходів, спрямованих на створення необхідних правових, фінансових, соціально-економічних, організаційних та інших умов розвитку туристичної індустрії області. Передовою метою діяльності Ради є підтримка розвитку туристичної галузі регіону. Основні напрями діяльності включають координацію зусиль областей з розвитку туристичної галузі, аналіз розвитку туризму та діяльності туристичних підприємств, проведення навчальних семінарів, конференцій, круглих столів; здійснення маркетингу туристичних ресурсів регіону, моніторинг діяльності туристичної індустрії в регіоні, координація діяльності туристичних підприємств з урядовими, недержавними, міжнародними, донорськими та туристичними організаціями.

За період діяльності та значної підтримки адміністрацій-засновників та туристичних організацій — членів Ради, були видані та видаються періодично наступні матеріали: туристичні путівники про

регіон іноземними мовами; каталоги „Зима в Карпатах”, „Літо в Карпатах”, „Музеї Карпатського регіону”, „Карпати об'єднують найкращих”; туристична карта регіону; інформаційні брошури „Міста Карпатського регіону”, „Туристичні дива Карпатського регіону”, „Заклади проживання регіону”, „Заклади харчування регіону”; рекламні проспекти та листівки; щоквартальний бюлетень „Туристичні Вісті”; започатковано видання туристичного журналу „Карпати. Туризм. Відпочинок”.

Спільно із облдержадміністраціями та Державною туристичною адміністрацією України туристичні пропозиції краю були представлені на міжнародних виставках в Україні (Київ, Донецьк) та закордоном (Мілан, Берлін, Познань, Лондон, Ополе), разом понад 40. За сприяння облдержадміністрацій та підтримки Польсько-Американсько-Української ініціативи про співпрацю, Карпатського Фонду та Фонду “Євразія” Рада провела низку ознайомчо-рекламних турів в регіон для польських та українських туроператорів. Було організовано навчальні поїздки до Польщі з метою вивчення польського досвіду розвитку туристичної галузі та створення мережі центрів туристичної інформації.

В 2002 році Раду було нагороджено Гран-Прі Держтурадміністрації України в номінації “Вітчизняна туристична організація”, а в грудні 2003 р. - Дипломом Лауреату Міжнародного Рейтингу популярності „Золота Фортуна”. В цьому ж році у партнерстві із Івано-Франківською облдержадміністрацією, Асоціацією економічного розвитку Івано-Франківщини та Івано-Франківською обласною організацією Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні створено перший Регіональний туристично-інформаційний центр в м. Івано-Франківськ. У 2005 році започатковано фестиваль народного прикладного мистецтва „Карпатський Вернісаж”. Діючими членами та партнерами є близько 150 туристичних організацій, закладів проживання, харчування, освіти та культури, засобів масової інформації та громадських організацій регіону.

Розпорядженням голови облдержадміністрації від 25.08.2004 р. № 530 на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2004 р. № 612 „Про затвердження Програми розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 роках” затверджено регіональну Програму розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 роках. Метою Програми визначено розбудову туристичної інфраструктури, що дасть змогу забезпечити комфортність, ритмічність та безпеку при пересуванні за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей, зростання туристичної привабливості держави, стимулювати розвиток усіх видів туризму та ефективно використання туристичного і рекреаційного потенціалу. Програма, зокрема, передбачає розвиток туристичної інфраструктури в районах проходження автомагістралей регіонального значення Р-03 (Болахів - Долина - Калуш - Івано-Франківськ - Коломия - Снятин), яка проходить територією Долинського та Коломийського районів, та Р-04 (Рогатин - Бурштин - Галич - Івано-Франківськ - Надвірна - Яремче - Ворохта), яка проходить через Надвірнянський район та м. Яремче.[1]

Важливим документом, що спрямований на гарантування безпеки туристів, є Рекомендації щодо організації і проведення самодіяльних некатегорійних туристичних походів у Карпати, затверджені розпорядженням голови облдержадміністрації від 04.05.2006 р. № 262.

Питання, пов'язані з розвитком туристичної індустрії в області врегульовують деякі інші регуляторні акти обласної держадміністрації. До них належать, зокрема, розпорядження голови облдержадміністрації від 25.10.2005 р. № 570 „Про умови проведення обласних конкурсів на перевезення пасажирів автомобільним транспортом на приміських міжрайонних та міжміських внутрішньо обласних маршрутах. На базі проведеного аудиту визначено основні туристичні продукти та проранжовано їх за трьома групами пріоритетності а саме, до першої групи пріоритетних видів туризму віднесено гірський (гірськокожний, піший), лікувально-оздоровчий, сільський зелений туризм, культурно-пізнавальний та екскурсійний, екологічний туризм; до другої групи увійшли діловий, дитячий, молодіжний, спортивний та водний туризм, до третьої групи – релігійний, пригодницький, екстремальний та туризм осіб з обмеженими можливостями.

Визначені пріоритетні види туризму є підставою для формування стратегічних напрямків розвитку туризму області, створення нових туристичних продуктів (в тому числі необхідної інфраструктури, збереження навколишнього середовища), модернізації існуючої туристичної пропозиції. Цим не обмежується розвиток інших видів туризму на території області. В окремому розділі стратегії туристичної політики міститься аналіз нормативно-правової бази в Івано-

Франківській області; аналіз державного та муніципального управління в галузі туризму; аналіз регуляторної діяльності в галузі туризму Івано-Франківської обласної ради та обласної державної адміністрації; перелік основних учасників туристичного ринку, які залучені до розвитку туризму в області. Програма розроблена робочою групою, створеною відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації від 13.06.2008 р. № 350, на основі пропозицій, поданих райдержадміністраціями, виконавчими комітетами міських рад міст обласного значення, зацікавленими службами, управліннями облдержадміністрації, громадськими організаціями. У процесі розробки Програми враховувалися результати маркетингових досліджень щодо основних проблем і шляхів їх вирішення у сфері туризму області, які проводив Регіональний туристично-інформаційний центр в рамках проекту “Діалог влади-бізнесу-громади для розвитку туризму Івано-Франківської області”, підтриманого відділом преси, освіти та культури Посольства США в Україні.[3]

Ця Програма передбачає здійснення комплексу заходів щодо удосконалення системи державного регулювання туризму, розвитку матеріально-технічної бази та туристичної інфраструктури, ефективного використання наявних рекреаційних ресурсів, збереження історично-культурної спадщини.

У процесі реалізації Програми створюються умови для впровадження інвестиційних проектів, забезпечення галузі висококваліфікованими кадрами, розширення мережі туристсько-екскурсійних маршрутів. Надалі активно підтримуватиметься рекламно-інформаційна діяльність. При залученні регіональними господарюючими суб'єктами туристичної галузі вітчизняного та іноземного інвестиційного капіталу доцільно використовувати систему пріоритетних потенційних джерел забезпечення інвестиційної політики у галузі. Заходи Програми реалізуються за рахунок коштів державного, обласного, районних та міських бюджетів, суб'єктів підприємництва всіх форм власності, громадських та неприбуткових організацій, цільових кредитів банків, міжнародної технічної допомоги і грантів, інвестиційних коштів, інших джерел, не заборонених законодавством. В основному, фінансове забезпечення заходів щодо підтримки виконання Програми здійснюється в межах видатків обласної державної адміністрації, передбачених в обласному бюджеті на регіональні програми (розвиток туризму в області).[5]

Висновок. Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямом розвитку Івано-Франківщини. Об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. Однак, проблемним на сьогодні є неефективне та нераціональне використання ресурсів, невідповідність рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалу. Це насамперед відсутність розвиненої інфраструктури, низька якість обслуговування, відсутність якісної реклами та поглибленої інформації про туристичні послуги, відсутність повноцінної, адаптованої до Європейських інтеграційних процесів регіональної політики розвитку туризму. Недостатньо використовується потенціал для розвитку туризму в сільській місцевості як основного напрямку зменшення безробіття та подолання бідності в регіоні. Область буде вирізнятися диференційованою пропозицією туристичних продуктів на екологічно чистих гірських та сільських територіях, серед яких переважають гірський (гірськолижний, піший), лікувально-оздоровчий, сільський зелений, екологічний та культурно-пізнавальний туризм. Розвиток туризму в області базується на найбільш раціональному використанні територіального поєднання природних умов, ресурсів та історичних, архітектурних пам'яток краю та здійснюватиметься засадах ефективної міжсекторної співпраці влади, бізнесу та громадськості в напрямку формування оригінальних туристичних продуктів, розробки та впровадження туристичних проектів із відповідним фінансовим забезпеченням.

Література :

1. Кулік О.О. Перспективи регіональної економічної політики на межі ХХ та на початку ХХІ століть // УГЖ. – 1999. - №1.
2. Івано-Франківська область. Туристичний путівник, головне управління зовнішніх зв'язків, туризму і торгівлі Івано-Франківської обласної державної адміністрації. – Івано-Франківськ, 2003.
3. Полюга В. Проблеми організації рекреаційної діяльності в контексті українсько-польського прикордонного співробітництва // Регіональна економіка. Додаток "Регіони України. Економіко-статистичні порівняння. – 2001. - № 6-7. С. 101-106.
4. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 2000.
5. www.if.gov.ua/modules.php?name...pa. Програма розвитку туризму в області на 2009–2010 роки.

Резюме:

Павлюк С. ГОСУДАРСТВЕННАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ ТУРИЗМА ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ.

В статье проводится исследование актуальности регионального развития туристической политики, для правильного использования ресурсов при улучшении туристической сферы Ивано-Франковской области.

Ключевые слова: региональная политика, программа развития, сфера услуг, туристически рекреационная отрасль, экологическое равновесие, международное сотрудничество.

Summary:

Pavlyuk S. PUBLIC REGIONAL ECONOMIC POLICY IN THE FIELD OF TOURISM OF IVANO-FRANKIVSK REGION.

The main deals of this article consists in importance of exposure of the basic aspects of development's research in the regional tourist's program, description of general tasks and aims. Development of area's tourism will be based on the most rational use of territorial combination of natural terms, resources and historical, architectural sights and will be carried of principles business and public, in direction of original tourist products. The model of tourism development regulation at the state and regional levels is advanced.

Key words: the regional tourist's program, the sphere of services, the recreational branches of tourism, the ecological environment, international

Надійшла 17.03.2010р.